

Læsevejledning til database over faldne soldater i Første Verdenskrig

Baggrunden for registreringen af de faldne i Første Verdenskrig er renovering af den sønderjyske soldaterkirkegård i Braine, Frankrig. Den er et meget besøgt erindringssted, hvor der hvert år afholdes mindehøjtidelighed på våbenstilstandsdagen 11. november med deltagelse af efterkommere af de faldne. Mange bliver imidlertid skuffede over kun at finde 79 grave – og slet ingen oplysninger om de øvrige tusindvis af faldne sønderjyder. Derfor vil der i forbindelse med renoveringen af kirkegården i 2013 blive opsat mindetavler over *alle* faldne fra det nuværende Sønderjylland.

Det er første gang, der laves en fortegnelse over de faldne, og arbejdet er blevet muliggjort takket være et samarbejde mellem Museum Sønderjylland – Sønderborg Slot, Landsarkivet for Sønderjylland og en arbejdsgruppe med 13 frivillige og aktive slægtsforskere. Arbejdsgruppen gik straks i gang med at gennemse de aftalte kilder og indtaste de faldne for hver sognekommune.

Alle indsamlede data er overført til ét samlet regneark, som omfatter alle fundne registreringer af faldne i de valgte kilder. Dette regneark på 270 sider i A3 format ligger som pdf-filer på Museum Sønderjyllands hjemmeside og kan frit benyttes. Det ligger i flere versioner, lavet ud fra efternavn, fødested, bopæl, regiment og dødsdato.

Kilder til oversigten over alle faldne sønderjyder

Som hovedkilde er anvendt de enkelte sognekommuners personregistre, den del der kaldes dødsbiregistre, da oplysningerne her er meget nøjagtige. Desuden er anvendt de lokale sognes kirkebøger samt de mindsten og mindesmærker, der blev rejst på alle sognekirkegårde i landsdelen i 1919-1924.

En del er relativt sent fundet registreret som faldne, derfor er kilderne gennemset for perioden 1914 til og med 1925. En del faldne blev erklæret døde ved dom i løbet af 1920'erne.

Andre kilder som mindeblade, enkesager, Verlustliste og lokalhistorisk litteratur m.m. er ikke gennemgået systematisk. Hvor disse kilder benyttet, fremgår feltet ”Indtasters bemærkninger”.

Databasens indhold

I databasen er samlet alle de soldater, der er registreret som faldne i de lokale kirkebøger, på lokale mindsten og i civile dødsbiregistre i de enkelte sognekommuner. Der er ved registreringen ikke taget hensyn til formodet sindelag mm. Databasen indeholder derfor alle faldne soldater uanset herkomst, fødested, sindelag, religion eller politisk standpunkt.

Kun en del af de samlede registreringer vil blive brugt på mindetavler på kirkegården i Braine. Det gælder de faldne, hvor der er minimum 2 kilder til rådighed. Antallet af faldne på mindetavlerne i Braine er derfor mindre end det samlede antal registrerede.

Afdøde krigsfanger i det sønderjyske område er *ikke* taget med i databasen.

Problemer med at identificere nogle af de faldne

1. Den faldne er som hovedregel registreret som afdød i det dødsbiregister, hvor han var bosat ved indkaldelsen. En falden soldat er derfor ikke nødvendigvis registreret i det sogn, hvor han var født eller opvokset, men er i stedet registreret i det område, hvor han sidst havde fast bopæl.

I de store byer ses en større andel af de faldne, der er født i Sydslevig eller andetsteds i

kongeriget Preussen. Dette er f.eks. tilfældet i Sønderborg, hvor en del er eller har været udstationeret på marinestationen og derfor er registeret som faldne i Sønderborg døds-biregister og/eller kirkebøger. Som udgangspunkt er en afdød kun indført i dødsbiregisteret én gang, men nogle gange er der dog sket en dobbeltregistrering. Det er i så fald anført i feltet ”Indtasters bemærkninger”.

2. Det er ikke altid muligt, at identificere den enkelte ud fra de forskellige kilders angivelser. Dødsdatoen varierer f.eks. ofte fra døds-biregister til kirkebog og/eller mindesmærket. I så fald er dødsdatoen fra døds-biregisteret angivet som værende den rigtige, da det er denne dato, der er retsgyldig.
3. Navnene staves ofte forskellige fra kilde til kilde – desuden nævnes nogle gange kun nogle af fornavnene. Nogle indtaster har forsøgt at finde de faldnes dåb på det angivne fødested og har derfor kunnet supplere med fornavne m.m.
4. Ved nogle registreringer i døds-biregister og kirkebøger er ikke angivet en militær titel eller andet, der indikerer at afdøde var soldat. Disse indførsler kan derfor let overses.
5. Det er ikke i alle sognes kirkebøger indført lister over de faldne.

Personnavne og stednavne

Navnenes stavemåde varierer fra kilde til kilde – det er derfor sket en standardisering af visse efternavne af hensyn til overskueligheden og muligheden for at sortere. Det gælder f.eks. efternavnet ”Schmidt”, der også skrives: Schmit, Smed, Smidt og Smith.

Stednavnene i Sønderjylland, der forekommer i spalterne med bopæl og fødested, er gengivet med nutidig dansk skrivemåde, og sognet er tilføjet, hvor det har været muligt at identificere dette. Stednavn vedr. dødsstedet er gengivet således, som indtaster har læst det i kilden. Stavemåden kan derfor variere fra kilde til kilde og fra indtaster til indtaster.

Forkortelser i regnearkets kolonner

Der er følgende forkortelser brugt:

- DBR = døds-biregister
- KB-D = kirkebog, døde
- MS = mindesten
- AK = anden kilde (se under Indtasters bemærkninger).

Nummeret P-xxx henviser til døds-biregistrets gruppenummer, mens K-xxx henviser til kirkebogens gruppenummer. Disse gruppenumre bruges på Landsarkiver for Sønderjylland. Nogle kirkesogne er dog ændret i tidens løb og nummeret er derfor tilføjet bogstaverne a, b eller c. Eksempelvis har Jegerup sogn ved Vojens i perioder har været selvstændigt sogn, men i andre perioder været lagt sammen med Magstrup eller Vojens.

Feltet med en talkode (f.eks. ”1918-020”) henviser til år og løbenummer i den pågældende kilde.

Militære oplysninger

Regimentsnummer er anført i én kolonne for sig, ligeledes numrene for bataljon og kompagni. Feltet ”Andet” er brugt til at skrive særlige bemærkninger eller til militære data, der ikke umiddelbart har kunnet overføres til de andre kolonner.

Indtasters bemærkninger

Her er indført supplerende kilder. Det kan være afdødes dåb eller dødsfaldet omtalt i en alternativ kilde. I feltet er forkortelser forsøgt begrænset til ”DBR” og ”KB” - dvs. døds-biregister og kirkebog.

Lokale mindesmærker

Her er anført, hvis afdøde er nævnt på et mindesmærke på den lokale kirkegård, en mindetavle i kirken eller andet. Mindesmærkerne er meget forskellige – både i form og med hensyn til de data, der er anført. Nogle angiver hele navnet, fødselsdato, fødested, dødsdato og dødssted, mens andre alene anfører et forkortet fornavn, efternavn og dødsår.

Nogle personer er anført på flere mindesmærker, og enkelte sogne har mere end ét mindesmærke.

Mindeparken i Marselisborg

Hvor det er muligt, er der yderst til højre anført, om afdøde er nævnt i Marselisborg. Her er dog langt fra alle faldne sønderjyder, da denne mindepark er skabt som et mindesmærke over danske og dansksindede.

Kommentarer og forespørgsler kan rettes til cand. phil. Hanne Cordes Christensen, der har været projektleder og koordinator for arbejdsgruppen. Mail: Hanne2@museum-sonderjylland.dk